

Alevilik, toplumsal-kültürel ve dinsel öğreti biçimde bugün de yaşamaktadır. Ancak ne var ki, yerli ve yabancı araştırmacıların ülkemizi Ortodoks (Sünni) İslâm gelenekli bir ülke olarak görmesi ve de Türkleri, Osmanlı'dan bu yana Sünni İslâmın savunucu ve yayıcısı olarak sayması; ülkemizdeki Alevilik gerçeğin göz ardı edilmesine neden olmuştur.

Yani yalnız yabancı araştırmacıların, gezginlerin ve ziyaretçilerin değil, ister görmezden gelen ister görmemiş olsun Sünni İslâm inancını benimsemiş insanların da gözünden kaçan bir gerçekliktir Alevilik ve Aleviler.

Tanrıya ve inançlarına bağlı olan Alevilerin, “Tanrı ve buyruklarını inkar eden bir zındık” olarak suçlanması, Alevilerin davranışlarını, inanç ritüellerini ve Alevi düşüncesinin inceliğini (yani felsefesini) anlayamamış kişilerin yargısı olarak hep karşımıza çıkmaktadır. Alevilikteki Tanrı ve insan anlayışı “inkarcı” değil “eleştirici” ve “yapıcı”dır. Tanrı adına din kurallarını kullanma yetkisini ve erkini insanlar üzerinde biçimsel yaptırımlara dönüştürmek yerine; Alevilik din kurallarını, inancın özündeki gerçeğin kavranmasını kolaylaştırmak için kullanılan bir sembol olarak görmüştür. Eleştiri ve yergileri, gerçek bildikleri Tanrıya değil, Tanrı adına yönetme yetkisini ve erkini taşıdıklarını (yani bu yetkinin ve gücün kendinde toplandığını) sananlara ve onların Tanrı adına koymaya çalıştıkları kurallardır.

Bundan dolayı Alevilik ve Aleviler, yalnızca Aleviliğin değil, tüm insanların düşünce özgürlüğüne saygı göstermesini bilmeyen, gözü dönmüş bağınaz düşünceye sahip olanlarca, dinsiz, tanrısız, mülhid, kafir, kızılbaş...vb. gibi suçlamalarla karşılaşmış ve karşılaşmaktadır.

Aleviler, bu kötülerin, sonunda yenilgiye uğrayacağına, insanların, çoğunluğunun iyiyi ve doğruyu seçeceğine ve de Aleviliğin doğru ve objektif olarak değerlendirileceğine dair inançlarını yitirmemişlerdir.

Türk halk geleneğinin içinde, mizah anlayışı ve edebi ürünleri ile hiç kuşkusuz ben de varım diyen, kültürel zenginliğinin yanı sıra, özgür düşüncesini sazı ve sesiyle 700 yıldır Anadolu topraklarında bir baştan bir başa hümanist anlayışı ile duyurmuş olan Aleviler ve Alevilik üzerine henüz araştırmalar yeterli sayıya ulaşamamıştır. Bunun temel nedenlerinden biri olarak da sağduyusuyla bağdaşmayan işlemlere, tutumlara ve yasalara karşı tepkilerini kimi zaman yarattıkları “Baba Erenler” tipiyle, kimi zaman da ozanlarının sözü ve sazı ile ifade etmiş olan Alevilik, sözlü kültürden yazılı kültüre baskılardan dolayı geçememiştir.

Tarihsel açıdan Aleviliğin oluşumu, gelişim süreci, kökeni, dinsel ve kültürel ritüelleri, mizahı, edebiyatı üzerine pek çok araştırma yapılmıştır. Ancak açık ya da gizli bir biçimde hem dinsel-kültürel hem de toplumsal-siyasal muhalefet kabul edilen Alevilik üzerine yapılan araştırmalar nitelik ve nicelik bakımından yeterli değildir.

Bu çalışma ise, Aleviliğe yanlı ve subjektif bakan çalışmalarla birlikte yansız ve objektif açıdan değerlendirmeyi başarmış yerli ve yabancı araştırmacıların eserlerinin bir araya getirmesi açısından bir ilk olma özelliği taşımaktadır. Yani Alevilik üzerine yapılmış olan çalışmalardaki dağınıklığı gidermek için tarihten edebiyata, sosyolojiden ilahiyata her bilim ve disiplin açısından incelemeyi kolaylaştırmayı amaçlamış bir “Alevilik Bibliyografyası”dır. Akademik bir çizgi ve bilimsel yöntem anlayışındaki bu titiz çalışması ile Ali Yaman, Alevilik alanında araştırmacılara yeni ufuklar açmaktadır.

İşte “Alevilik Araştırmaları”nda büyük bir engeli ortadan kaldıran araştırmacı Ali Yaman, “Şahkulu Külliyesi Vakfı” bünyesinde kurulan “Alevi-Bektaşî Kültürü Araştırma-İnceleme Kitaplığı”nın oluşumundaki katkıları ve “Alevilik-Bektaşîlik Okulu”nda verdiği “Aleviliğin Tarihi” dersi ile gelecek nesillere bilimsel önderlik görevlerini başarı ile yerine getirmektedir.

Cem Dergisi’nde Yazı İşleri Müdürlüğü (Eylül-1995, Ocak-1996) yaptığı dönemde Alevilik-Bektaşîlik üzerine eski yazı ile yapılmış olan çalışmaların günümüz diline çevrilmesi ve yabancı araştırmacıların konu ile ilgili makalelerinin Türkçeye çevrilip yayımlanması ile izlediği yayıncılık çizgisi hiç tartışmasız önemli bir çabadır. Tüm bunların yanında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyasi Tarih Anabilim Dalı’na sunduğu, “Alevilikte Dedelik Kurumu ve İşlevleri” adlı Yüksek Lisans (Master) Tezi, Ali Yaman’ın bu alana ne kadar yatkın olduğunun ayrı bir gös-tergesidir. Halen İstanbul Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Anabilim dalında “Doktora” yapan araştırmacı, Şahkulu Sultan Külliyesi Vakfı’nda çalışmalarını sürdürmektedir.

Çalışmanın baskıya hazırlanması sırasında, bilgisayarda çıkan aksaklıklar ve elde olmayan nedenlerden dolayı gecikmeler olmuş, araştırma okuyucuya geç ulaşmıştır. Kitabın hazırlanması süresini yakından izleyen biri olarak, Ali Yaman’ın bir taraftan doktora dersleri, bir taraftan Şahkulu Sultan Külliyesi Vakfı bünyesindeki görevi ve “Alevi-Bektaşî Kültürü Araştırma-İnceleme Kitaplığı” oluşturma gayreti, yurt içi ve dışından gelen araştırmacılara yönelik görüşme ve bilgi alışverişi sürecindeki yoğun çabası ve de diğer taraftan “Yaşayan Alevi-Bektaşî Dede ve Babalarının İncelenmesi” projesi için yaptığı röportaj ve görüntü kayıtlarıyla uğraşması göz ardı edilmemelidir. Ali Yaman’ı “Alevi-Bektaşî Araştırmaları”na sağladığı katkıdan dolayı kutluyorum.

Sunu

Ali AKTAŞ - Sosyolog tarafından yazıldı.

Ali AKTAŞ - Sosyolog
Maltepe/İSTANBUL
1 Mayıs 1997